

Akiről a herceg mesél

Alászállás és megdicsőülés Oscar Wilde műveiben

„A művészetben csak az szárnyal, ami földhözragadt; egyedül a szegénység gazdag és a vereség győzedelmes.”

(Pilinszky János: *A művészi szép*)

1982-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az ELTE BTK magyar szakán végezte.

¹Wilde Oszkár:

De profundis. In uő.:

De profundis – Az emberi lélek és a szocializmus.

(Ford. Mikes Lajos és Benedek Marcell.)

Franklin-Társulat, Budapest, é. n., 11–86.

Illetve Oscar Wilde:

De profundis.

(Ford. Telekes Béla.)

Genius, h. n., 1924.

— Írásomhoz az előbbi kiadást használtam.

Kevés mesehős alakja olyan töretlen fényű, mint a boldog hercege, és kevés írók övez annyi előítélet és sematikus általánosítás, mint Oscar Wilde-ot. A botrány, mely a sikerei csúcán járó szindarabírót, a szellemességéről világszerte híres excentrikus művészt a korabeli angol társadalom előtt megsemmisítette, máig befolyásolja művei recepcióját. A bukás utáni Wilde hazánkban mindenestre manapság egyre ismeretlenebb, *A readingi fegyház balladája* ritkán idézett költemény, és a *De profundis* — egy, a börtönben írt hosszas levél szerkesztett, csonka szövege — sem él az irodalmi köztudatban. Ez utóbbi teljes terjedelmében magyar nyelven a mai napig nem olvasható, ám a Mikes Lajos, illetve a Telekes Béla által a múlt század első felében lefordított rövidített változat is elégséges ahhoz, hogy segítse új nézőpontból szemügyre venni az ír alkotó művészetét.¹

A 130. zsolttár alapszituációját idéző *De profundis* lapjain a szenvedésben megtisztult bukott „flâneur” magyarázza élete kudarcát, föltárván ezzel művésze igazi mélységeit. Wilde az alászállás egyes lépcsőfokain végighaladva elvezeti az olvasót esztétikája gyökereihez. A börtön, a testileg-lelkileg megélt kiüresedés „lent”-jéből hangzik fel az ő kiáltása a „fönti” világhoz, nem pusztán a panasz artikulálásaként, s nem is valamiféle erkölcsnevelő célzattal. Az eszében különös jelentőséget nyer a fájdalom fogalma, melyhez, mint az Wilde egyéb műveiben is igazolható, esztétikai minőség társul. Ehhez a szenvedő ember archetípusaként Jézus Krisztus kiemelt jelentőségű példája Wilde-nak, részletes jellemzésében viszont csupán mint a szépség titáni *embere* jelenik meg, az individualista zseni, a nagy lázadó és művész, nem pedig mint Isten megtestesült fia. Ez a renani, romantikából eredeztethető, sajátosan esztétizált Jézuskép közvetve-közvetlenül a szerző meséiben is kirajzolódik egyik-másik szereplő alakjában. Ami pedig Oscar Wilde eseménytelen drámáit — társalgási vagy etikettkomédiáit — érdekessé teszi: azon néhány karakter sorsa, kinek „megtérése” „klasszikus” és bibliai alaptörténetekre vezethető vissza. Maga a *metanoia* ősi irodalmi toposz, Wilde sok művében található olyan hős, aki idővel megismeri a szenvedést, érzékennyé válik mások iránt, „alászállván” szembe-sül korábbi élete hamisságaival, bűneitől megcsömörlik, s így lesz nyitott az „igazi” evangéliumi értékekre. E hősök a fájdalomban, ko-

²Oscar Wilde: *A boldog herceg*. In uő.: *A boldog herceg és más mesék*. (Ford. és utószó Lengyel Balázs.) Magyar Helikon, [Budapest], 1965, 5–19.

³Lásd Pilinszky János: *Tűnődés az „evangéliumi esztétikáról”*. In uő.: *Publicisztikai írások*. (Szerk. Hafner Zoltán.) Osiris, Budapest, 1999, 199–202., illetve uő.: *Válasz*. In: i. m. 696–697.

⁴Simone Weil: *Töredékek a Füzetekből*. (Ford. Reisinger János.) In uő.: *Ami személyes, és ami szent. Válogatott írások*. (Szerk. Reisinger János, ford. Pilinszky János, Reisinger János és Szedő Dénes.) Vigilia, Budapest, 1983, 239.

⁵„Mert az élet titka a szenvedés. Ez rejlik minden mögött a világon.”
Lásd Wilde Oszkár: *De profundis*, i. m. 39.

⁶Uo., 43.

⁷Oscar Wilde: *A boldog herceg*, i. m. 7.

⁸Uo., 9.

rábbi énük halálában megszépülve Jézus Krisztus hasonmásai lesznek. A *De profundis* ars poeticájából világosan kiolvasható ez a belső átalakulás — a művész saját sorsával is mintegy ezt illusztrálja.

Oscar Wilde művészetének értelmezése tehát a művek bibliai meghatározottságának, gyökereinek figyelembe vétele nélkül számomra aligha nyithat új távlatokat, ennek híján alkotásai nehezen válhatnának kérdéseket felvető, dialógusra képes szövegekké. Alább az író legismertebb meséjének² teljességre nem törekvő elemzése azt láttatja, miként valósul meg benne az a sajátos esztétika, mely a börtönben írt szöveg sajátja, és amely Pilinszky szavaival élve talán „evangéliuminak” nevezhető.³

„A hatalmas és kegyelem nélküli fájdalom eredménye: Ovidius, Wilde, Van Gogh.” E rövid megjegyzés Simone Weil egyik jegyzetfüzetéből való.⁴ A francia gondolkodónő alkotók és műveik lényegi jellemzőjét ragadja meg. Wilde — aki a *De profundis*ban maga is a szenvedésben látja a világ mögöttes lényegét⁵ — a börtön könyörtelen realitásában szinte egyé válik mesealakjaival. Ahogy bukásával számot vetve írja: „Természetesen mindez előre veti árnyékát és előre kialakul a könyveimben. Van egynémely nyoma *A boldog királyfi*ban, egynémely pedig *A fiatal királyban*...”⁶ És valóban, ha végigtekintünk a börtön előtti sikerműveken, egyes hőseinek sorsában nem nehéz fölismerni, ha távolról is, a gondtalan dandylétből a névtelen rab-ságba hullott szerző tragikus pályafutását. Ha csak a mesékre gondolunk: a boldog herceg, a kicsi fecske, vagy az önfeláldozó csalogány mind fájdalmukban, halálukban megszépülő figurák. Szerző és hősei népszerűségüket szomorú sorsuknak köszönhetik — a szenvedés katartikus mélységeiben táru fel (élet)történetük esztétikuma.

A *De profundis* írója számára maga Krisztus is passiójában lett hiteles, önmagával tökéletesen azonos egyéniség. Oscar Wilde meséi evangéliumi ihletettséű művek, melyekben a szenvedés általi apoteózis mint a jézusi „modell” jelenik meg egyes szereplők sorsába foglaltan. A fájdalom az ilyen karakterek személyiségét döntően befolyásolja, meghatározza, így hasonulnak Krisztusnak az író által sugallt alakjához.

A *boldog herceg* története szépen illusztrálja a bibliai eredetű „wilde-i” megtérés jellegzetes útját. A főszereplő, a korábban gondtalan életet élvező dandy, aki szobor alakjában is a boldogság megtestestítője marad, ugyanakkor ezen eszményi állapotában „magasan a város fölött”⁷ arra ítéltetett, hogy ami hús-vér valójától mindig is idegen volt, a valóság mélyebb szintjét megismerve szüntelenül lássa az emberek minden szenvedését. Már a mű elején, mikor a fecskével találkozik, feltáru a remekbe foglalt herceg lényének sajátos kettőssége: „A boldog herceg szeme könnyben úszott, és a könnyek végigcsorogtak arany orcáján. És a holdfényben olyan gyönyörű volt az arca, hogy a kis fecskét elöntötte a szájalom.”⁸ A szoborban „ötvöződik” szépség és fájdalom. Az együttérzés indítja meg ólomszívét, hogy megsegítse a boldogtalan városlakókat. Ebben lesz

követe a kismadár, aki minden kincsét eljuttatja a rászorulóknak, a golgotavirágot varró asszonynak és beteg gyermekének, a szegény drámaíróknak, a szerencsétlenül járt gyufaárus lánykának és végül az utcák nélkülözőinek. A kiüresedés egyes állomásait az alamizsnának — a kardmarkolat rubinja, a zafírszemek és az aranyborítás — odaajándékozása jelenti. A folyamat egyre növekvő fájdalmát a fecske „engedetlensége” érzékelteti. Eleinte nem akarja teljesíteni a herceg parancsát, hogy egyik, majd másik szemére is megvakítsa őt, akit úgy megszeretett, ám végül szomorúan, de mégis megteszi, amire a szobor kérte. A látás elvesztése a megtéréstörténetek nem egyszerű lényegi mozzanata.⁹

⁹Gondolok itt például a bibliai Saulnak, illetve *Az Úr érkezése* című Ady-vers lírai énjének megvakulására.

A mesében ekkor dönt a fecske véglegesen a herceg mellett, s tagadja meg a külső boldogság utáni ösztönös vágyakozását, dél melegének, Egyiptom csillogó pompájának csábítását. Mikor vándorlásai emlékeit felidézve a távoli kultúrák szépségeit ecseteli a szobornak, az így válaszol neki: „Drága kicsi fecském (...), csodálatos dolgokat beszélsz nekem, de nincs csodálatosabb az emberi szenvedésnél. Nincs nagyobb titokzatosság, mint a nyomorúság. Repülj végig a város felett, kicsi fecske, és meséld majd el nekem, mit láttál.”¹⁰ Így küldi a madarat, hogy szembesüljön ő is a földi létezés átjáró fájdalom teljes realitásával. Teste arany külsejétől megfosztatva minden ragyogását elveszti a herceg, és teljesen rúttá lesz. Önmagát fokozatosan elvesztve, szétajándékozva „hal meg”, csakúgy, mint a fecske. A csókváltás után a madár aláhullik, a herceg szíve pedig meghasad. A zuhanás és a belső összetörés a megtérő lélek felemeltetése és teljesevé. „Koldusabb már a koldusnál!”¹¹ A polgármester és tanácsosai a szobor „halála” után csak csodálkoznak a boldog herceg elcsúfult külsején, és szenvtelenül megsemmisítetik. „Mivelhogynem szép, nem is hasznos többé — jelentette ki a művészetek egyetemi professzora.”¹² A történet végén mégis a szobor olvadhatatlan megszokadt szíve és a fecske teteme bizonyulnak a Mindenható szemében a város legdrágább kincseinek — az, ami az emberek ítélete szerint értéktelen és rút, az isteni dicsőség részesévé, kifejezőjévé válik.

¹⁰Oscar Wilde:

A boldog herceg, i. m. 16.

¹¹Uo., 18.

¹²Uo.

¹³Wilde Oszkár:

De profundis, i. m. 42.

¹⁴A balladából vett idézetek Tóth Árpád műfordításából valók. Lásd Oscar Wilde: *A readingi fegyház balladája*. In: Tóth Árpád *Összegyűjtött versei és versfordításai*. (Szerk. Papp Csaba.) Osiris, Budapest, 2000, 659.

A szív megtörése jellegzetes motívum Wilde műveiben. A *De profundis*ban is szerepel a kép, a börtönlét leírásában olvasható: „Nem az a legremsesebb a dologban, hogy összetöri a szívet, — a szív arra való, hogy összetörjék...”¹³ A *readingi fegyház balladája*ban is többször megjelenik a motívum: „De végül szívünk megtörik, / Mert ez szent, égi Szabály”;¹⁴ „Törött szívnél illőbb kaput / Az Úr előtt ki tár?”;¹⁵ „A szívet, mely megtörték, / Kegyébe veszi a Menny.”¹⁶ A fabuláris kép a Biblia szövegvilágából származtatható. Nem egy zsolttárban jelenik meg a szenvedéseiben, bűnbánatában megtört szívű ember alakja, Izajás próféciáiban is a remény birtokosa ő, akit főlemel majd az eljövendő Messiás. Oscar Wilde-nál a transzcendens szépség elnyerésének pillanataként is értelmezhető a jelképes momentum. A megtört lélek drága kincssé válik, a ballada szavai-val „áldott szelencévé”.¹⁷ Wilde ennek kapcsán költeményében arra

¹⁵Uo.

¹⁶Uo.

¹⁷Uo.

az asszonyra utal, aki Márk szerint egy alkalommal Betániában, szét-törvén edényét, értékes olajjal kente meg a Mester fejét (Mk 14,3). A balladában a megtöretettség az Istenhez való misztikus közelséget, a vele való titokzatos találkozás és egyé válás lehetőségét jelenti, a fegyencek szenvedése így üdvösségük záloga lesz. A csúf halál pedig, mely a gárdista osztályrésze, ez alapján a hazatérés reményét sejteti, hasonlóan a herceghez és a fecskéhez, ő is az örök boldogság nyugal-mát érdemli ki a vers végén. Ekképpen a zoltárostól idéző Jézus igéit visszahangozza mind a mese, mind a ballada befejezése: „A mely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje; az Úrtól lett ez, és csodálatos a mi szemünk előtt”¹⁸ (Mt 21,42; Zsolt 118,22–23). A Megváltó a saját titkára vet fényt ezen mondatával. Jelképesen elővételezi benne halálát és feltámadását, Isten üdvözítő tettének nagyszerűségét. Ennek értelmében talán nem túlzás azt állítanom, hogy a csodálatos szobor „jézusi” herceg. Olyan hős, aki a kiüresedés során lelkében ugyanazt az utat teszi meg, mint Krisztus — ő is megjárja a szenvedés és halál mélységeit, és így emeltetik fel az örök életre. Az Úr szenvedő szolgájához hasonlóan a mű végére a boldog hercegnek sem volt „alakja és ékessége”, ám mégis ő, „az emberektől elhagyott”, aki osztozik a Mindenható dicsőségében.¹⁹

¹⁸A szentírási idézetek a Károli-fordításból valók.

¹⁹Vö. az *Ebed Jahve-énekkel* (Iz 53,1–12).

A hőst illetően felmerül a kérdés: végső soron miért is boldog? A mese elején a járókelők megjegyzései mintha egyrészt erre adnának feleletet. Az akaratoskodó fiú anyja a herceg tökéletes elégedettségét hangsúlyozva próbálja csitítgatni gyermekét, a kiábrándult férfi pedig így néz fel rá: „Örülök, hogy akad legalább egy lény a világon, aki tökéletesen boldog.”²⁰ A külvilág a földi boldogság eszményi megtestesítőjét tiszteli benne, ugyanakkor, amint a szöveg a fecske érkezésekor ráfókuszál, a szobor könnyezik. A madár csodálkozik az ellentmondáson, mikor bemutatkozik neki a herceg, aki boldognak titulálja magát: „Miért sírsz akkor?”²¹ Válaszában a herceg emberi életével magyarázza állandó jelzőjét, melyet alattvalóitól kapott: „és én csakugyan boldog voltam, ha az öröm boldogság.”²² A feltételes megfogalmazás lényeges a mondatban, mert finoman, de kétségbe vonja a boldogság általános felfogását. A szobor, bár látja a város lakóinak minden szenvedését, könnyei közt sem hazudtolja meg nevét, hanem, miközben felfedezi a fájdalom rejtett szépségét, jótetteiben kiüresítve önmagát a boldogság evangéliumi értelmezésével azonosul. A testét borító aranylevelek felajánlása-kor mondja a fecskének: „az élők azt képzelik, hogy az arany boldogságot hoz rájuk.”²³ Ő pedig ettől a „boldogságtól”, teste utolsó értékétől is megfosztja önmagát mások boldogságáért. Így, fokozatosan megcsúfulva, „halálában”, amit elvesztett, majdan örökre kiérdemli az Úr „aranyvárosában”.

²⁰Oscar Wilde: *A boldog herceg*, i. m. 7.

²¹Uo., 9.

²²Uo., 10.

²³Uo., 17.

²⁴Elemzésemhez Kosztolányi Dezső műfordítását használtam. Lásd Oscar Wilde: *Tristitiaë*. In: Kosztolányi Dezső: *Idégen költők. Összegyűjtött műfordítások*. (Szerk. Réz Pál.) Szépirodalmi, Budapest, 1966, 176.

A magyar fordításban *Tristitiaë* címmel megjelent költeményét Wilde a boldogság szintén nem szokványos képi megjelenítésével zárja.²⁴ A mű három strófája három boldogságmondás, melyből az első kettő klisészerűen mutatja be a nehézségektől óvó gazdagság

és jólét örömeit, az utolsó pedig, bár nem cáfolja az előzőeket, mégis szemben áll azok racionalitásával. A szenvedés e szerint azon boldogsághoz vezető út, mely a földi harmónia kívánatos állapota helyett a Mindenhatóhoz közelíti a lelket. „De boldog az, kit bánat öl, / az élete harc és teher / s jajából lajtorját emel / és Istenhez hág rajta föl.”²⁵ E misztikus bölcsesség olvasható ki a ballada már részben idézett alábbi strófájából is: „Óh! boldog a szív, mely megtöretik, / Rá ég irgalma vár! / Ha földi út ily célra fut, / Mocskolhat-é be sár? / Törött szívnél illőbb kaput / Az Úr előtt ki tár?”²⁶ A fájdalommal telt szív meghasadva lesz képes befogadni a mennyek boldogságát. Csak a megtisztulás és kiengesztelődés e gyötrelmes folyamata által válhat méltóvá az ember Krisztus üdvözítő kegyelmére, az örök életre.

A boldogság konkrét értelmezését Jézus a Hegyi beszédben foglalta össze aforisztikus tömörséggel, mely Máté és Lukács könyvében olvasható (Mt 5,3–10; Lk 6,20–22). Az a mondás, ami az említett Wilde-szövegekkel leginkább egybecseng, a két evangélistánál hasonlóan van megfogalmazva. Máténál: „Boldogok, a kik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak” (Mt 5,4), Lukácsnál pedig: „Boldogok ti, kik most sírtok: mert nevetni fogtok” (Lk 6,21). Krisztus boldogjai paradox módon a jelenben boldogtalanok, a szenvedők, a megtört szívűek. A fájdalom és a szomorúság magában rejtí Isten eljövendő irgalmát, a vele való találkozás ígértét. Jézus Krisztus maga az, aki a megváltás műve által a szenvedésnek értelmet adott, csak az ő szavai és példája nyomán tűnhet az olvasó szemében mélyen jelentéssé, „evangéliuminak” a mesebeli herceg boldogsága is.

Az az egzisztenciális fordulat, mely a Wilde-hős személyében végbe megy, az alászállás Bibliából is ismeretes ősi toposza. A gyönyöreinek élő, szépségimádó dandy zuhanása által válhat krisztusi figurává. A *De profundis* lapjain is e folyamat követhető nyomon. A zsolttáros hangját aktualizáló esszé az alászállás nagy monológja, a szenvedés, a bűnhődés „lent”-jéről felhangzó prózai deklamáció. Wilde a börtönben megismeri a bukás fájdalmát, amint a „piedesztálról” hirtelen a „pellengérré” kerül.²⁷ A szövegben sok helyen kifejeződik az elbeszélő lelkében lejátszódó dráma. Végzetes ballépését így foglalja össze: „Minthogy a csúcsok járásába belefáradtam, szabad elhatározásomból a mélységekbe szálltam alá, hogy új érzéseket hajszoljak.”²⁸ A tévelygő engedett a csábításnak: „Fuvolák hangjára haladtam lefelé a virágos ösvényen.”²⁹ Ezzel veszíti el életének addigi minden ragyogását, majd pedig bukásában megismeri az alázat szépségét, krisztusi értékét, ami az elkövetkezendőkben az egyetlen magatartásnak bizonyul, melybe rabként belekapaszkodhat.³⁰ „A csapás oly rettentő volt, hogy nem tudtam, mitévő legyek; térdre roskadtam hát, lehajtottam a fejemet és sírtam...”³¹ Feleségétől elhagyatva, gyermekeitől is megfosztva, testileg-lelkileg kiüresedve a hívő lét legtisztább „formájával” azonosul. A kafarnaumi századosnak a katolikus mise szövegébe foglalt hitvallását idézve a szerző bizonyítja, milyen mélyen megérintette és közelivé vált számára az egyetemes hit legfőbb misztériuma: „A szeretet szentség, amelyet

²⁵Uo. — Az égig érő létra metaforája találó költői kép, melyet Wilde szintén a Bibliából vesz át.

²⁶Oscar Wilde: *A readingi fegyház balladája*, i. m. 659.

²⁷Vö. Wilde Oszkár: *De profundis*, i. m. 76.

²⁸Uo., 23.

²⁹Uo., 43.

³⁰Vö. Uo., 23–26.

³¹Uo., 51.

³²Uo., 62.

³³Vö. Aquinói Szent Tamás:
Summa Theologiae,
III, 73, 3.

³⁴Wilde Oszkár:
De profundis, i. m. 68.
— A fiú Wilde által említett
bűnbánó gesztusai
hozzáköltések, melyek a
szentírási példabeszéd-
ben nem olvashatók.
Vö. Lk 15,11–32.

³⁵Wilde Oszkár:
De profundis, i. m. 80.

³⁶Oscar Wilde:
A boldog herceg, i. m. 7.

³⁷Vö. Mt 23,12
illetve Jób 22,29.

³⁸Oscar Wilde:
Az ifjú király.
In uő.: *A boldog herceg
és más mesék*,
i. m. 77–96.

³⁹Uo., 95.

térden állva kellene fogadnunk, és a *Domine, non sum dignus* lebegjen az ajkán és a szívében mindazoknak, akik részesednek benne.”³² Wilde szavai itt vélhetően Aquinói Szent Tamás teológiáját visszhangozzák, az angyali doktor főművében az Eucharisztia a szeretet szentségének („Sacramentum Caritatis”) nevezi.³³ Ahogy a *De profundis*ban kifejeződik, az ember méltatlanságának tudatában, önnön gyengeségét és kicsinységét beismerve közelítheti meg a Mindenhatót, térhet vissza hozzá. A tékozló fiú stilizált alakjára mutatva találja meg Wilde ennek legékebb példáját: „Krisztus, ha megkérdezték volna, azt mondta volna — szentül hiszem — hogy a tékozló fiú abban a pillanatban, amikor térdre hullt és sírt, élte megannyi szép és szent mozzanatává változtatta át azt, hogy minden marháját céda nőkkkel eltékozolta, meg hogy disznópásztor volt, meg hogy éhezett a moslékra, amelyet a disznók ettek vala.”³⁴ A szerző az alázat gesztusait az esszé végén is kiemeli: „Az ember életében az a legfönségebb pillanat — semmi kétségem benne — amikor letérdel a porba, a mellét veri és élete összes bűneit megvallja...”³⁵

A *boldog herceg* meséje is a „fent” és a „lent” feszültségében játszódik. A szobor-herceg a mű elején „Egy oszlop tetején, magasan a város fölött állt...”³⁶ Kinézete gyönyörű, s a boldogság eszményi alakja annak ellenére, hogy onnan fentről neki látnia kell a lenti világ minden gondját és szenvedését. Ez a szomorú, de szép látvány rendíti meg lelkében és ösztönzi arra, hogy felajánlja minden kincsét a rászorulóknak. Míg külsőleg, a világ szemében fokozatosan csúful, elértéktelenedik, „lelkében” is megalázza magát, s egyre lejjebb és lejjebb ereszkedik. A történet végén ténylegesen el is távolítják a szobrot dicsőséges magasából, és érctestét megsemmisítik, olvashatatlan törött szívét pedig a fecske teteméhez hasonlóan a szemétdombra hajítják. A herceg eszerint végső soron a csúcsról a mocsokba hull, ezzel nyeri el az Úr tetszését, s érdemli ki az örök életet, a romolhatatlan szépséget — „halálában” Isten felmagasztalja őt a kismadárral együtt.³⁷

Az író kevésbé ismert meséje, *Az ifjú király* is egy alászállás története.³⁸ Főszereplője az egyszerű származásáról teljesen megfélemezett dúsgazdag trónörökös, aki mindaddig csak a pompa „fent”-jét ismeri, amíg különös módon föl nem tárul előtte az ő eljövendő királyi méltóságát szolgáló sok-sok emberi szenvedés. Álmaiban a szövőműhely vaksi homályába, a rabgálya és a tenger mélyébe, a trópusi erdők sötétjébe száll alá. Iszonyú látomásai szembesítik a valósággal, hogy milyen áron készül az ő ruhája, jogara és koronája, és egyszerre másokkal együtt érző, új emberré formálják. Fölkelvén alázatosan megtagadja udvari fenségét, egykori pásztorruháját ölti magára, botot ragad, és töviskoszorúval fedi a fejét — „krisztusi” kollusszá alázkodva. Koronázása napján az udvariak és a nép szemében nevetséges bolonddá lesz, de ő nem törődik a botránkozókcal, a püspök hitetlen szavaival. A templomban olyat tesz, amire az álszent egyháziak se képesek már: „Térde borult Krisztus képe előtt...”³⁹

⁴⁰Uo. — és „Fejét imádkozva lehajtotta...”⁴⁰ Alattvalóként elismeri az Úr nagyságát, beléje vetett hitét cselekedetei igazolják. Ő is lemondása által lesz az igazi hatalom és a tökéletes szépség részese a mese csodálatos befejezésében. Isten maga ruházza fel végtelen dicsőségével. Az ifjúnak van „bátorsága” ahhoz, hogy a magasból a porba hulljon, aszkézisében megéli a zuhanás fájdalmát — ez megtérése titka, s így lesz az angyalok mása már földi életében.

A megtérő hős Wilde-nál végső soron bukása nyomán válik krisztusivá. A szenvedés „mélységeit” megismerve egykori önmaga halálával nyeri el az üdvösséget. Az engedelmes Jézus nagyszabású gesztusait másolja le, aki alászállt, emberré lett, hogy a kereszten elszenvedve a kínhalált, majd harmadnapon feltámadva halottaiból szabadítást hozzon a világnak. Azt a Jézust követi, kinek „műve” a passióval lehetett csak teljes.⁴¹ Az ő fájdalmas-szép útját járja végig az ír alkotó életében és művészetében számos változatban. Ily módon mutat túl önmagán a herceg meséje is. A fájdalom létél-ménye, a szív meghasadása és az evangéliumi boldogság megtapasztalása azon misztériumok, melyek az olvasó tekintetét a hősön keresztül Krisztusra irányítják. Az alkotó játéka szerepről szerepre az ő üdvözítő drámájára utal, melyet majd álarcaitól megfosztva a művész saját bukásával valóságosan is megél és hitelesít.

⁴¹Vö. Szent Pálnak a Fiú kenózisáról szóló elmélkedésével (Fil 2,5–11).

FECSCHE CSABA

A ló szeme

*olyan egyedül volt
ahogy ott állt
a teherautó platóján
háttal a menetiránynak
s nézte az ismerős udvart
a kapuban báméskodó
szomszéd kisfiút aki azokba
a nagy lószemekbe nézve
úgy érezte szerencsétlen állat vádolja
őt amiért engedte hogy kocsira
tuszkolják és kipányvózzák
fájdalmasan felnyihogott
mint aki tudja mi vár rá
a fiú persze tudta már mert mondták
a felnőttek hová viszik s miért
és felzúgott a motor és nagy porfelhő
nyelte el az autót platóján a nyugtalanzkodó lóval*